

Nr 174.

Ankom till riksdagens kansli den 27 maj 1938 kl. 1 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående uppförande av ämbetsbyggnader för ma-
rinens och flygvapnets ledande organ m. m.*

(1:a avd.)

I proposition nr 315 har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att dels till nybyggnad för marinens myndigheter i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotollet över försvarsärenden för den 6 maj 1938 angivits å kapitalbudgeten för budgetåret 1938/39 under Statens allmänna fastighetsfond anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, dels till nybyggnad för flygvapnets myndigheter i huvudsaklig överensstämmelse med vad i samma statsrådsprotokoll angivits å kapitalbudgeten för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor, dels ock till huvudritningar m. m. för en nybyggnad för de militära högskolorna å kapitalbudgeten för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

Departementschefen har inledningsvis lämnat en redogörelse för de nuvarande lokalförhållandena för marinens och flygvapnets ledande organ ävensom för de militära högskolorna, av vilken redogörelse framgår, att chefen för marinen, marinstaben samt chefen för kustartilleriet för närvarande disponera lokaler i den statsverket tillhöriga fastigheten med adressnummer 7 vid Birger Jarlsgatan i Stockholm. För marinstaben (inspektören för undervattensbåtvapnet och inspektören för minsvepningsväsendet) förhyres därjämte en lägenhet i den intilliggande fastigheten med adressnummer 10 vid Smålandsgatan, medan för chefen för kustflottan förhyras lokaler i den likaledes intilliggande fastigheten med adressnummer 9 vid Birger Jarlsgatan. Marinförvaltningen disponerar förhyrda lokaler i fastigheten med adressnummer 6—8 vid Mäster Samuelsgatan. Härvarande sjöruddföringsbefälhavare slutligen disponerar två förhyrda rum i fastigheten med adressnummer 9 vid Grevgatan.

För chefen för flygvapnet och flygstaben ävensom för huvuddelen av flygförvaltningen förhyras lokaler i fastigheterna med adressnummer 30 och 32 vid Narvavägen. För flygförvaltningens materielavdelning förhyras lokaler i fastigheten med adressnummer 30 vid Kommendörsgatan.

Beträffande slutligen de militära högskolorna äro såväl krigshögskolan

samt artilleri- och ingenjörhögskolan som sjökrigshögskolan inrymda i den s. k. militärstabsbyggnaden vid Östermalmsgatan. För den blivande flygkrigshögskolan hava några lokaler ännu icke disponerats.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 4 december 1936 uppdragit åt *byggnadsstyrelsen* att verkställa utredning samt avgiva förslag till ordnande av lokalfrågan för chefen för flygvapnet, flygförvaltningen och flygstaben m. m., har styrelsen i skrivelse den 14 december 1937 föreslagit uppförande av en ny byggnad för ändamålet i kvarteret Kasernberget å Ladugårdsgärde, vilket kvarter enligt gällande stadsplan reserverats för offentlig byggnad. Kostnaderna för nybyggnaden beräknades till 3,750,000 kronor. Därest flygkrigshögskolan förlades i annan byggnad, kunde kostnadsbeloppet minskas med cirka 225,000 kronor.

Beträffande ordnandet av marinmyndigheternas lokalförhållanden har byggnadsstyrelsen, enligt av Kungl. Maj:t den 10 december 1937 lämnat uppdrag, framlagt förslag i skrivelse den 1 mars 1938, och däri framhållit, bland annat, att styrelsen funnit det angeläget, att lokalfrågan för här avsedda militära myndigheter med det snaraste vunne sin lösning genom uppförande av en för dem gemensam nybyggnad. Den lämpligaste platsen för en dylik byggnad hade styrelsen funnit vara ett å en skrivelsen bilagd karta angivet område norr om Vallhallavägens förlängning mot öster. Enligt förslaget skulle inom ifrågavarande nybyggnad icke beredas plats för sjökrigshögskolan. Det hade nämligen befunnits ur såväl praktisk som ekonomisk synpunkt lämpligast, att denna högskolas lokaler sammanfördes med övriga militära högskolors till en gemensam byggnad, vilken vore tänkt att uppföras väster om den planerade nybyggnaden för marinens ledning.

Byggnadsstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1938 års riksdag att till uppförande av en nybyggnad för marinens högsta myndigheter i huvudsaklig överensstämmelse med av styrelsen framlagt skissförslag bevilja ett belopp av 4,450,000 kronor och därav för budgetåret 1938/39 såsom reservationsanslag anvisa 1,000,000 kronor, varav till uppgörande av entreprenadhandlingar m. m. ett belopp av 80,000 kronor vore erforderligt.

Med skrivelse den 8 mars 1938 har byggnadsstyrelsen avgivit förslag till uppförande av en nybyggnad för samtliga militära högskolor, förlagd väster om den tidigare föreslagna nybyggnaden för marinmyndigheterna. Kostnaderna för nämnda byggnad beräknades av styrelsen till 4,300,000 kronor. För budgetåret 1938/39 erfordrades 1,000,000 kronor, varav till upprättande av entreprenadhandlingar m. m. ett belopp av 80,000 kronor vore behöfligt.

Djurgårdskommissionen, som den 6 april 1938 avgivit utlåtande över byggnadsstyrelsens framställningar, har förordat undersökning av möjligheten att förlägga ämbetsbyggnaderna till andra än de av byggnadsstyrelsen föreslagna områdena. Djurgårdskommissionen har sålunda ifrågasatt förläggning av byggnaderna till kvarteren Kasernberget och Servisen eller också antingen utmed Värtavägen mellan Valhallavägen och Blanchegatan eller ock

till områdena öster om den tilltänkta Oxenstiernsgatan (öster om fotgardeskasernområdet samt parken kring Gustaf Adolfskyrkan).

Med anledning av vad Djurgårdskommissionen i förenämnda utlåtande anfört, framhöll *byggnadsstyrelsen* i utlåtande den 30 april 1938, att styrelsen funne sig böra vidhålla sina tidigare framlagda förslag till nybyggnader för marinens ledning och de militära högskolorna. Beträffande uppförande av nybyggnad för flygvapnet ville styrelsen dock föreslå den ändringen, att en dylik byggnad borde uppföras å ett angivet område öster om Oxenstiernsgatan och Göta livgardes kasernetablisement i huvudsaklig överensstämmelse med ett av byggnadsstyrelsen framlagt nytt förslag. Enligt detta förslag skulle kostnaden för den föreslagna nybyggnaden, i vilken lokaler för flygkrigsskolan icke vore medtagna, belöpa sig till 3,500,000 kronor.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande:

Frågan om ett mera definitivt ordnande av lokalfrågorna för marinens och flygvapnets till Stockholm förlagda ledande stabs- och förvaltningsorgan har sedan åtskillig tid varit aktuell. Det nuvarande sättet för lokalbehovens tillgodoseende har alltmera kommit att framstå såsom ett provisorium, särskilt i betraktande av det ökade utrymmesbehov, som gjort sig gällande i och med genomförandet av den nya försvarsorganisationen. Förutom att de nuvarande lokalerna måste anses otillräckliga och i många hänseenden opraktiska — exempelvis äro flygförvaltningens lokaler uppdelade på två fastigheter belägna på avsevärt avstånd från varandra — har man vid bedömandet av frågan om nybyggnad att taga hänsyn jämväl till den omständigheten, att stora belopp årligen utgå i hyra för från privatpersoner förhyrda lokaler. Dessa belopp utgöra för marinens del 89,000 kronor (för marin-staben disponeras lokaler i kronans hus, för vilka ersättning utgår till statens allmänna fastighetsfond med 39,400 kronor) och för flygvapnets del 107,000 kronor.

De nämnda förhållandena medföra, att frågan om anskaffande av nya lokaler för marinens och flygvapnets myndigheter enligt min mening snarast bör erhålla sin lösning. Intresset härav skärpes emellertid i hög grad av den omständigheten, att hyreskontrakten för de nu förhyrda lokalerna utgå redan den 30 september 1940 för flygvapnets del och den 31 mars 1941 för marinens del. Då det kan befaras, att kontraktens förlängande efter de nämnda tidpunkterna kan komma att stöta på vissa svårigheter och i varje fall medföra höjning av hyresbeloppen, framstår det som ett ekonomiskt intresse, att lokalfrågorna definitivt ordnas före respektive hyreskontrakts utgång. I likhet med byggnadsstyrelsen anser jag, att en tillfredsställande lösning av lokalfrågorna icke står till buds annat än genom uppförande av nybyggnader. För att dessa nybyggnader skola kunna färdigställas i tid före hyreskontraktens utlöpande är det, enligt vad byggnadsstyrelsen framhållit, nödvändigt att byggnadsarbetena igångsättas redan under nästkommande budgetår. Frågan om dessa nybyggnader lärar därför böra föreläggas innevarande års riksdag för prövning.

I anslutning till de framlagda förslagen om nybyggnader för marin- och flygmyndigheternas räkning har byggnadsstyrelsen jämväl framlagt förslag om uppförande av en särskild byggnad för de militära högskolorna. De högskolor som där skulle inrymmas äro krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan och sjökrigshögskolan, samtliga för närvarande inrymda i det s. k. militärstabshuset, samt den ännu icke organiserade flygkrigshögskolan. Som

skäl för ett dylikt sammanförande i en byggnad av samtliga militära högskolor har framhållits, dels att stora fördelar i fråga om utbildningens bedrivande därigenom skulle kunna utvinnas och dels att en mera ekonomisk lösning av högskolornas lokalfråga kunde ernås, i det att en del lokaler skulle kunna göras gemensamma för högskolorna. Det framlagda förslaget till en dylik gemensam högskolebyggnad, vilken beräknas komma att draga en kostnad av 4,300,000 kronor, har godkänts av vederbörande militära myndigheter, därvid dock chefen för flygvapnet framställt vissa principiella erinringar mot en förläggning av flygkrigshögskolan gemensamt med de övriga militära högskolorna. — I likhet med byggnadsstyrelsen och de flesta i ärendet hörda militära myndigheterna anser jag så avsevärda fördelar av både praktisk och ekonomisk art vara förknippade med en förläggning av samtliga militära högskolor till en gemensam byggnad, att jag finner mig böra förorda, att förslaget härom inom en icke alltför avlägsen framtid bringas till genomförande. Emellertid föreligger icke beträffande denna byggnad samma intresse av ett snabbt färdigställande som i fråga om de nämnda byggnaderna för marin- och flygmyndigheterna, då nämligen de redan befintliga högskolornas lokaler torde kunna, om än med stor svårighet, fylla sitt ändamål ännu någon tid och flygkrigshögskolans lokalfråga lär kunna för en kortare tid provisoriskt ordnas vid skolans upprättande, vilket avses skola äga rum hösten 1939. Härtill kommer att valet av plats för den blivande högskolebyggnaden erbjuder viss anledning till tvekan. På nu anförda skäl anser jag mig icke böra föreslå, att frågan om uppförande av denna byggnad förelägges årets riksdag till prövning i annan mån än att erforderliga medel äskas för uppgörande av huvudritningar m. m. till byggnaden i fråga, så att dess uppförande kan omedelbart påbörjas efter det spörsmålet, i enlighet med vad jag hoppas skall kunna ske, bragts under nästkommande års riksdags prövning. Det för nämnda ändamål för budgetåret 1938/39 erforderliga anslagsbeloppet torde böra beräknas till 50,000 kronor och uppföras såsom reservationsanslag å kapitalbudgeten under Statens allmänna fastighetsfond.

Av det sagda följer, att jag i likhet med byggnadsstyrelsen anser, att i de för marin- och flygmyndigheterna avsedda nybyggnaderna icke böra inrymmas lokaler för sjökrigshögskolan respektive flygkrigshögskolan. De i enlighet härmed av byggnadsstyrelsen framlagda förslagen till nybyggnader, vilka blivit av vederbörande militära myndigheter godkända, beräknas draga en kostnad av 4,450,000 kronor för marinbyggnaden och 3,500,000 kronor för flygvapnets byggnad. Emot dessa kostnadsberäkningar synes anledning till erinran icke föreligga.

I fråga om platsen för de nämnda byggnaderna hava i ärendet vissa olika meningar försports. Sålunda har byggnadsstyrelsen som plats för flygmyndigheternas byggnad först föreslagit kvarteret Kasernberget å Ladugårdsgärde. Sedan Djurgårdskommissionen framställt vissa erinringar mot detta förslag, huvudsakligen hänförande sig till att den ifrågavarande dyrbara tomtmarken därigenom icke skulle komma att på ett tillfredsställande sätt utnyttjas, har byggnadsstyrelsen i sin skrivelse i ärendet den 30 april 1938, med ändring av sitt tidigare förslag, hemställt att flygmyndigheternas byggnad i stället måtte uppföras å ett område öster om Oxenstiernsgatan och Göta livgardes kasern-etablissemang, vilket område för närvarande disponeras av arméförvaltningens tygdepartement för förrädsbyggnader m. m. Till nämnda förslag, emot vilket annan erinran icke försports än att tygdepartementet förklarat sig icke kunna avstå från området i fråga, förrän nya byggnader uppförts för Stockholms tygstation å Järvafältet, anser jag mig böra lämna min anslutning. Jag anser sålunda, i likhet med byggnadsstyrelsen och på de av styrelsen anförda skälen, att tygdepartementets intresse härvidlag icke är av den be-

tydelse, att en lösning av flygmyndigheternas lokalfråga på sätt som föreslagits därigenom bör förhindras.

Vad beträffar valet av plats för marinmyndigheternas nybyggnad har byggnadsstyrelsen i ärendet föreslagit, att nämnda byggnad — liksom även den ifrågasatta högskolebyggnaden — skulle förläggas till den ännu icke stadsplanelagda del av Ladugårdsgårde, som är belägen invid Valhallavägen och öster om Värtavägen. Emot detta förslag har Djurgårdskommissionen i ärendet framställt vissa erinringar. Sålunda har kommissionen framhållit, att det ur stadsplanläggningssynpunkt måste möta betänkligheter att bryta ut stadsplaneringen av ifrågavarande område utmed Valhallavägen från stadsplaneringen av det övriga området av Ladugårdsgårde öster om Värtavägen och norr om Valhallavägen. Härtill komme vissa befärade svårigheter beträffande ordnande av avlopp från det ifrågavarande området.

Gentemot vad Djurgårdskommissionen sålunda anfört har byggnadsstyrelsen i sin skrivelse den 30 april 1938 framhållit, att en förläggning av byggnaden i fråga till sagda område icke kunde anses föregripa en blivande stadsplanering av återstående delar av Ladugårdsgårde. Huru stadsplanen i övrigt än komme att utformas, syntes nämligen denna del av Ladugårdsgårde komma att utläggas till byggnadskvarter av i huvudsak den storlek och utformning som av styrelsen förutsatts. Att nu stadsplanera detta område i väntan på en större stadsplanering av återstående delar av Ladugårdsgårde syntes därför icke medföra några olägenheter och komme, enligt vad styrelsen erfarit, icke att för Stockholms stads vederbörande myndigheters del möta något motstånd. Vad beträffar Djurgårdskommissionens invändning angående avloppsförhållandena har byggnadsstyrelsen, med åberopande av en av Stockholms stads gatukontor gjord utredning i frågan (se Bil.).¹ hävdad, att avloppsfrågan för området utan större svårighet låte sig lösas.

För egen del har jag, efter att i frågan hava inhämtat chefens för kommunikationsdepartementet mening, kommit till den uppfattningen, att någon annan lämplig plats för den blivande marinbyggnaden än den av byggnadsstyrelsen föreslagna näppeligen står till buds. Under övervägande har varit, huruvida icke marinbyggnaden skulle kunna förläggas till det tidigare för flygmyndigheternas byggnad föreslagna kvarteret Kasernberget. Det har emellertid visat sig, att nämnda kvarter är av alltför liten ytvidd för att medgiva uppförande av en byggnad av den storleksordning, varom här är fråga, särskilt som en del av kvarteret av Djurgårdskommissionen upplåtits till nyttjande för en bensinstation under ett flertal år framåt. Härtill kommer, att området, på sätt chefen för försvarsstaben i ärendet anfört, ur luftskyddssynpunkt är mindre lämpligt beläget. Då det av byggnadsstyrelsen föreslagna området invid Valhallavägen och öster om Värtavägen i och för sig måste sägas vara synnerligen lämpligt för en byggnad av den art, som här avses, böra därför enligt min mening de betänkligheter emot en förläggning dit, som av Djurgårdskommissionen anförts, i betraktande av vad byggnadsstyrelsen däremot genmält icke få stå hindrande i vägen för en lösning av frågan i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag. Jag vill i anslutning därtill framhålla, att en lösning efter andra linjer skulle äventyra möjligheten att få marinmyndigheternas nybyggnad färdigställd i tid före den 1 april 1941, något som enligt min mening skulle vara synnerligen betänkligt. Jag finner mig således böra tillstyrka, att den föreslagna nybyggnaden för marinens myndigheter förlägges till det av byggnadsstyrelsen angivna området norr om Valhallavägen. Det lär sedermera böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter av vederbörande myndigheter företagna ytterligare undersökningar närmare bestämma byggnadens plats inom nämnda område.

¹) Här ej intagen.

Av de för marin- och flygmyndigheternas nybyggnader beräknade kostnadssummorna torde, i enlighet med vad byggnadsstyrelsen föreslagit, för budgetåret 1938/39 böra anvisas för marinbyggnaden 1,000,000 kronor och för flygmyndigheternas byggnad 500,000 kronor. Dessa belopp torde böra upptagas såsom särskilda reservationsanslag å kapitalbudgeten under Statens allmänna fastighetsfond.

Rörande sättet för avskrivning av de kapitalbelopp, som sålunda föreslås skola upptagas å kapitalbudgeten, läser chefen för finansdepartementet komma att i annat sammanhang framlägga förslag.

Utskottet.

Utskottet, som avlagt besök i marinens och flygvapnets ämbetsbyggnader, har därvid kommit till den uppfattningen, att nuvarande åt dessa myndigheter förhyrda lokaler äro i viss mån otillräckliga och i många hänseenden opraktiska. Särskilt må framhållas, att tillgång till brandsäkra förvaringsrum för ritningar och andra arkivalier nästan helt saknas. Utskottet anser i likhet med departementschefen att för en tillfredsställande lösning av lokalfrågorna någon annan utväg icke lärer stå till buds än genom uppförande av nybyggnader. Utskottet finner sig därför böra tillstyrka förslaget härom. Mot den begärda medelsanvisningen till ritningar för en för samtliga militära högsolor avsedd gemensam byggnad har utskottet intet att erinra.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) till *nybyggnad för marinens myndigheter* i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 6 maj 1938 angivits såsom kapitalinvestering i statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor;

b) till *nybyggnad för flygvapnets myndigheter* i huvudsaklig överensstämmelse med vad i samma statsrådsprotokoll angivits såsom kapitalinvestering i statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

c) såsom kapitalinvestering i statens allmänna fastighetsfond till *huvudritningar m. m. för en nybyggnad för de militära högsolorna* för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

Stockholm den 27 maj 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Närvarande: se under utlåtandet nr 173.